

ressò mont-roigenc

LA NISSAGA DE LES ORIOLES (I D'ALTRES BRANQUES DEL SEU ENTORN FAMILIAR) (1)

Martí Rom
www.martirom.cat

11-02-2022

Oriola. La primera vegada que vaig llegir aquesta paraula fou quan investigava la vida política d'Antoni Ferratges Mesa, primer marquès de Mont-roig¹. La vaig trobar en el document on el registrador de la propietat (9 de maig de 1898) esmentava les finques que aquell tenia a Mont-roig per certificar un determinat nivell de rendes per poder accedir al càrrec de senador vitalici. Estava en la descripció de la seva casa del carrer Major: “señalada con los números 70 antiguo y 50 moderno (ara és el 16)², lindante por un lado a mano derecha con casa del heredero de Agustín Sardà Costa, y parte con un callejón llamado de la Oriola, donde saca una puerta escusada...”. Ho vaig publicar el 2001³. Penso que hi deuria viure algun avantpassat de les que eren conegudes, temps enrere, com les “Orioles”.

El 2004 me'l vaig tornar a trobar quan preparava un text dedicat a la rellevant lexicògrafa Maria Moliner Ruiz, autora d'aquell “Diccionario de uso del español” (1966)⁴. Aquesta, estava casada amb el mont-roigenc Ferran Ramon Ferrando⁵. M'estava entrevistant amb un fill d'aquests, Fernando Ramon Moliner en el seu bonic xalet de Les Pobles, que havia estat dels seus pares, quan em va comentar que cap als anys seixanta havia fet posar “Pobla Oriola” a dalt de la façana. Em deia que era una mena d'homenatge a la seva àvia Carme Ferrando Puñet, una de les “Orioles”.

¹ Vegeu el text “El marquès de Mont-roig: a la recerca d'una ombra” del llibre “Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 55.

² Posteriorment seria el “Centre Legitimista”, també dit “Casino de Dalt”. El dels carlins (i monàrquics) a Mont-roig.

³ “Ressò mont-roigenc” núm. 80, pàg. 21 (4t trimestre de 2001). També en el llibre “Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 129.

⁴ Text “De la costa de l'Oriola a Maria Moliner” publicat a “Ressò mont-roigenc” núm. 96 i 97 (4t trimestre de 2004 i 1r trimestre del 2005). També en el llibre “Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 579.

⁵ Els seus pares eren Pere Ramon Nogués i Carme Ferrando Puñet.

El 2005, sent alcalde el company Miquel Anguera i Brú, dit “Beatet, es va donar el nom que li corresponia (“Costa de l’Oriola”) a aquell carreró que comunica el carrer Major amb el de l’Hospital. “*Les costes del poble ja llueixen la placa amb el seu nom*” deia la revista “Ressò mont-rogenç”⁶.

Finalment, un dia del passat mes d’agost (2021) la mont-rogenca Teresa Vidal Burata em va proposar fer un text sobre les “Orioles”. Ella és una dels seus descendents. Està bé que et proposin un tema que des de fa temps l’has sentit proper o t’ha encuriolit. També va ajudar que una altra dels descendents és la Rosita Alabart Alsina, de “cal Sancho”, veïna del xalet dels Prats on he estat cada estiu fins al 2008. Les dues famílies vàrem tenir una llarga i forta relació⁷.

Era el segon cop que em passava això (que em proposessin un tema per escriure). Anteriorment, l’estiu del 2019, Cristina Virgili Puy, actual propietària del Mas del Tita, que no la coneixia de res, em va preguntar si tenia informació sobre aquest mas o si m’interessava fer-ne un treball; ella m’aportaria les informacions de què disposava, que eren de les darreres dècades⁸.

En el cas de les “Orioles” una font d’informació valuosa fou la llarga conversa amb la Rosita Alabart Alsina en el seu xalet dels Prats, el 31 d’agost de 2021; més alguna visita meva a casa seva al carrer Nou núm. 18. També la que he tingut amb Josep Maria Ramon Martori, un altre dels descendents. I l’aportació d’una munió d’informació de la Teresa Vidal Burata. Cadascun d’aquests tres, en són d’una de les tres “Orioles”.

Més enllà de les informacions prèvies aportades, també del que sabia d’aquesta família d’arrel fortament carlina que té una certa rellevància en el llarg treball “Mont-roig en el segle XIX: un temps convuls”⁹, he tingut la sort de trobar-me, entre d’altres, amb dos mont-rogençs interessants: Alejandro i Josep Alabart Sancho. El primer, un altre mont-rogenç mestre de la “tècnica de Freinet”¹⁰. El segon, un activista polític del període de la Segona República i la Guerra Civil. Ens els trobarem més endavant. La citació (ara) d’aquestes dues persones em permet exposar que seguint el fil d’aquesta nissaga he anat trobant persones properes, del seu entorn familiar, que presenten un notable interès per si mateixes i, sovint, per acabar d’arrodonir el context social o polític que estava tractant. Per això, deia en el títol que és un treball sobre la nissaga de les “Orioles” i el seu entorn familiar.

LES TRES ORIOLES

Anem per feina. Les conegudes com les “Orioles” eren les germanes Maria, Carme i Teresa Ferrando Puñet. Aquestes, són les besàvies, respectivament, de la Teresa Vidal Burata, Josep Maria Ramon Martori i Rosita Alabart Alsina. La casa pairal, “ca

⁶ “**Ressò mont-rogenç**” núm. 95, pàg. 21 (3r trimestre de 2005).

⁷ Fa temps que un dia li vaig comentar a la Rosita Alabart que feia tants anys que la coneixia i que hi tenia relació que, si no li desagradava, li diria en endavant “tieta Rosita”.

⁸ El text “Mas del Tita” el vaig publicar en el web de “**Ressò mont-rogenç**”, el 5 de febrer de 2020.

⁹ Publicat a “**Ressò mont-rogenç**” en una sèrie de 25 capítols, des del 12 d’agost de 2020 fins al 30 de juliol de 2021. Properament, en els primers mesos de 2022, sortirà publicat en un llibre.

¹⁰ Vegeu el text “Antoni Benaiges Nogués: un mestre mont-rogenç assassinat el 1936” publicat a “**Ressò mont-rogenç**” del núm. 116 (4t trimestre de 2010) al núm. 123 (3r trimestre de 2012). També, posteriorment, s’ha publicat en el llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 317.

l'Oriola", era al carrer de la Font núm. 7. Aquesta casa també té entrada per Agustí Sardà núm. 34. Actualment se la coneix com "ca l'Octavi"; hi ha un rètol, amb aquest nom, al carrer de la Font.

D'on deu venir el sobrenom d'Orioles? Aventuro una possibilitat prou versemblant. Crec que d'una ascendent d'aquestes "Orioles". Pel que conec podria ser de la Maria Oriol o d'algun ascendent seu. Aquesta, deuria néixer cap al 1725. Es va casar amb Francesc Gassó Hovi¹¹, i van tenir un fill: Josep Gassó Oriol. Aquest es va casar, el 1791, amb Magdalena Ferratges Bargalló¹² i van tenir la Maria Gassó Ferratges.

¹¹ Puc descriure fins a 5 generacions anteriors a aquest. L'inici el tenim en Joan Gassó (deuria néixer cap al 1550) que es va casar amb Elisabet i van tenir un fill: Joan Gassó. Aquest es va casar amb Maria Savall i van tenir Francesc Gassó Savall. Aquest, es va casar (1627) amb Joana Marcó i van tenir Francesc Gassó Marco. Aquest, es va casar amb Maria Macip i van tenir en Francesc Gassó Macip que es va casar amb Magdalena Pellejà i van tenir Francesc Gassó Pellejà. Aquest, es va casar amb Maria Hovi i van tenir en Francesc Gassó Hovi que es va casar amb aquella Maria Oriol.

Un germà del Francesc Gassó Pellejà, en Joan, es va casar, el 1719, amb Teresa Solé, i seria un ascendent del que es coneix com a "cal Gassó", del carrer Major núm. 17. Van tenir en Josep Gassó Solé, que es va casar amb Gertrudis Vidiella i van tenir a Josep Gassó Vidiella. Aquest, es va casar amb Maria Aragonès (de l'Arbocet) i van tenir el Josep Gassó Aragonès. Aquest, es va casar amb Francesca Pellicer (de Porrera) i van tenir a Josep Gassó Pellicer. Aquest, es va casar amb Maria Serra i van tenir Francesc Gassó Serra. Aquest, es va casar amb Elisa Domingo de Argilaga i van tenir a Francesc Gassó Domingo. Aquest, es va casar amb Maria Gassó Oliveros (de Buenos Aires) i van tenir en Josep Maria Gassó Gassó. Aquest, veurem posteriorment que es va casar amb l'Alexandra Navarro Puñet (descendia d'una branca paral·lela que s'inicià amb Francesc Gassó Pellejà, aquell germà del Joan Gassó Pellejà). Set generacions després d'aquests dos germans, les dues branques s'unirien amb el darrer matrimoni esmentat, el de Josep Maria Gassó Gassó i l'Alexandra Navarro Puñet (aquesta ha estat col·laboradora de "**Ressò mont-rogenic**").

¹² En aquest cas tinc informació de 3 generacions enrere. Isidre Ferratges (deuria néixer cap al 1665) es va casar amb una Magdalena i van tenir en Joan Ferratges. Aquest, es va casar amb Rosa Bargalló i van tenir en Mariano Ferratges Bargalló. Aquest, es va casar amb Gertrudis Bargalló i van tenir la Magdalena Ferratges Bargalló.

El matrimoni anterior, a més, també van tenir la Rosa Ferratges Bargalló. Aquesta, es va casar amb Josep Aguiló Grifoll i van tenir el Mariano Aguiló Ferratges. Aquest, el 1799, es va casar amb Gertrudis Fraga Boronat i van tenir la Teresa Aguiló Fraga. Aquesta, es va casar, el 1881, amb Josep Mariné Cabré i van tenir la Teresa Mariné Aguiló. Aquesta, es va casar, el 1849, amb Jaume Solé Fortuny i van tenir la Dolors Solé Mariné. Aquesta, es va casar amb Joan Grifoll Fortuny i van tenir la Melitina Grifoll Solé. Aquesta, es va casar amb Baptista Nogués Gavalda i van tenir en Baptista Nogués Grifoll. Aquest va

Aquesta, es va casar amb Francesc Puñet Martí¹³ i van tenir cinc fills: Francesc, Carles, Joaquim, Josep Maria i Maria Puñet Gassó. Aquesta última es va casar amb Pere Ferrando Alsina i van tenir aquelles tres “Orioles”: Maria, Carme i Teresa Ferrando Puñet.

Els avis de les “Orioles”, el matrimoni Francesc Puñet Martí i Maria Gassó Ferratges, els trobem citats en una acta del notari Joan Baptista Riba, del 23 de setembre de 1860, que crea un “censal” d’aquells a favor de Ferran Ferratges Ballester¹⁴. Aquest, és aquell mont-roigenc que anà a fer fortuna a Santiago de Cuba i fou el pare d’Antoni Ferratges Mesa, primer marquès de Mont-roig. Un “censal” era l’obligació perpetua que tenia una persona de pagar una pensió anual a un altre (normalment a l’interès del 7,5%), i als seus successors, com a conseqüència d’un capital rebut anteriorment; normalment es posava com a garantia d’un bé material.

Per trobar aquella Maria Oriol hem hagut d’anar 7 generacions enrere dels nostres coetanis: Rosita Alabart Alsina, Josep Maria Ramon Martori i Teresa Vidal Burata. Maria Oriol era l’àvia de la rebesàvia d’aquests.

En el molt valuós llibre “Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp”¹⁵ s’hi esmenta una “viuda Aragonesa dita la Oriola” (1732). Això ens indica que el sobrenom d’Oriola ve de més enrere que aquella Maria Oriol. Versemblantment la “viuda Aragonesa dita la Oriola” podria ser, per les dates, germana del pare de la Maria Oriol. I casada amb un de cognom Aragonès.

Anem més enrere. Ferran Jové Hortonedada¹⁶ esmenta diversos Oriol que va localitzar en documentació antiga. El primer és Bernat Oriol (1321). En el Fogatge de 1496 hi ha “na Oriola vídua”. El darrer esmentat és Ramon Oriol. El trobem en aquells fets luctuosos del 13 de juny de 1811, aquell dia de Corpus i de Sant Antoni de Pàdua, en què les tropes franceses es van endur de Mont-roig una munió d’homes, afusellant-ne uns quants. Ramon Oriol fou un d’ells¹⁷.

Els darrers Oriol els he trobat en el cens electoral de Mont-roig de 1894. Són: Josep Oriol Serret (78 anys, del carrer de la Coma núm. 25) i, el que podria ser el seu fill, Joan Oriol Molons (34 anys, del carrer de la Coma núm. 21). Aquest darrer torna a sortir, per

quedar solter. Fou col·laborador de “**Ressò mont-roigenc**” i l’autor del llibre “Notícies històriques de Mont-roig del Camp” (Quaderns de la Pixerota, 2017), a més d’èsser un gran músic.

¹³ Tinc informació de 3 generacions enrere. Francesc Puñet es va casar amb Gertrudis Roca i van tenir en Francesc Puñet Roca. Aquest, es va casar amb Maria Juncosa i van tenir el Joan Puñet Juncosa. Aquest, es va casar amb una noia de cognom Martí i van tenir tres fills: en Miquel Puñet Martí (l’hereu), Francesc Puñet Martí (el que esmentàvem) i Teodoro Puñet Martí (“cal Teodoro”).

¹⁴ Vegeu el text “El marquès de Mont-roig: a la recerca d’una ombra” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 93.

¹⁵ “Estudi onomàstic de la vila de Mont-roig del Camp” de Ferran Jové Hortonedada (Ajuntament de Mont-roig del Camp, 1999), pàg. 366.

¹⁶ “Estudi onomàstic de la vila de Mont-roig del Camp” de Ferran Jové Hortonedada (Ajuntament de Mont-roig del Camp, 1999), pàg. 365.

¹⁷ Llibre “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre (Centre d’Estudis de la comarca de Reus, 1983), pàg. 188.

últim cop, en el cens del 1898. Diu que es cafeter i viu al carrer Major núm. 61¹⁸. Deuria ser l'encarregat del Cafè del centre "El Porvenir Democràtic".

Haviem dit que Francesc Puñet Martí s'havia casat amb Maria Gassó Ferratges i van tenir 5 fills: Francesc, Carles, Joaquim, Josep Maria i Maria Puñet Gassó. L'hereu¹⁹ era el Francesc Puñet Gassó.

Carles Puñet Gassó (deuria néixer cap al 1836²⁰) es va casar amb Maria Jordi Salvat i van tenir en Salvador²¹ i Jaume Puñet Jordi. Aquests tres, el pare i els dos fills, consten en el cens electoral de 1911 que tenen, respectivament, 75, 40 i 26 anys. Tots viuen al carrer Major núm. 1²² i són constructors de carros.

"Segons els nostres informadors, van ser una colla de germans, alguns asseguren que van arribar a ser 11, però que només en van sobreviure dos. Diuen que a tots els posaven el nom compost, però amb la particularitat que el segon prenom sempre era

¹⁸ En aquesta adreça hi havia el centre "El Porvenir Democràtic", també conegut com "Casino de Baix", el dels liberals i republicans. Vegeu el text "El Porvenir Democràtic (El Casino de baix)" del llibre "Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 201.

¹⁹ L'hereu era el primer fill home, encara que primer hi haguessin dones. En general, heretava la major part de l'herència dels pares. Els següents fills homes eren els coneguts com fadristerms o cabalers; aquests rebien una part de l'herència en diners o en cabal (béns) en contreure matrimoni o en morir els pares.

²⁰ Consta en el Cens electoral de 1894. Diu que té 58 anys. Amb la qual cosa, deuria néixer el 1836 (si ja havia celebrat el seu aniversari) o bé el 1835 (si el va celebrar posteriorment al cens i durant aquell any 1894). En endavant empraré la formula de "cap a l' (ANY)".

²¹ Salvador Puñet Jordi (1871-1949) es va casar amb Carme Llaberia Tost (1870-1941) i van tenir la Miquela Puñet Llaberia. Aquesta, es va casar amb Antonio Navarro Valencia i van tenir l'Alexandra Navarro Puñet. Aleshores, com hem vist en una nota anterior, amb el matrimoni de l'Alexandra Navarro Puñet i Josep Maria Gassó Gassó s'unirien, després de 7 generacions, dues branques que tenien el seu origen, respectivament en els germans Francesc Gassó Pellejà i Joan Gassó Pellejà.

Josep Maria Gassó Gassó i l'Alexandra Navarro Puñet van tenir tres fills: M. Elisa, Josep Maria i Alexandra Gassó Navarro.

Anant enrere, havíem vist que Salvador Puñet Jordi s'havia casat amb Carme Llaberia Tost. A més de la Miquela, també van tenir la Maria, la Carme, i l'Anton Puñet Llaberia.

Maria Puñet Llaberia (1894-1984) es va casar amb Pascual Bargalló Munté (1896-1981), de "cal Pascual" i van tenir el Pascual Bargalló Puñet. L'avi d'aquest era Pascual Bargalló Martí que fou carter de Mont-roig durant més de quaranta anys.

Carme Puñet Llaberia (1906-1956) es va casar amb Miquel Bargalló Munté (1897-1986), també de "cal Pascual". Dues germanes es van casar amb dos germans.

Una germana d'aquests, Mundeta Bargalló Munté (1903-1986) es va casar amb Pere Rom Serra (1899-1978). Aquest, era germà del meu avi Francesc "Cisquet" Rom Serra. Vegeu el text "La nissaga dels Rom (3): els Rom, fusters, de Mont-roig", publicat a "**Ressò mont-roigenc**" el 08-10-2021.

El darrer fill, Anton Puñet Llaberia es va casar amb Maria Octavia Velasco García i van tenir la Carme Puñet Velasco. Aquesta, es va casar amb Vicenç Toda Gassó, col·laborador de "**Ressò mont-roigenc**" i autor del llibre "Un tren, un pont. Centenari d'una catàstrofe. L'accident a la riera de Riudecanyes, 1907" (Centre d'Estudis Mont-roigencs, 2007).

Els pares de Vicenç Toda Gassó eren Josep Toda Espasa i Maria Gassó Tost. Els pares d'aquesta eren Josep Gassó Arnal i Maria Tost Puñet (aquesta era germana de la meua àvia Teresa Tost Puñet, casada amb Miquel Martí Aragonès, de "cal Panadero").

Els pares d'aquestes germanes (Maria i Teresa Tost Puñet), i d'altres germans, eren Damià Tost Marco, de "cal Petroli" i Maria Puñet Aragonès, de "cal Teodoro". Els pares d'aquesta última eren Teodoro Puñet Martí i Dolores Aragonès Boronat.

Aquest Teodoro Puñet Martí era germà de Francesc Puñet Martí, el que vèiem que es va casar amb Maria Gassó Ferratges, l'àvia de les tres "Orioles".

²² En aquell temps el carrer Major començava on ara hi ha la plaça Miramar.

*Carlos, actitud que responia a l'ideari carlí de la família...*²³. Eren coneguts com “Salvador Carlos”²⁴ i “Jaume Carlos”.

Un altre d'aquells 5 germans era Joaquim Puñet Gassó. Deuria néixer cap al 1840²⁵. El 1888 era “corredor de vi”²⁶.

L'única dona d'aquells 5 germans (filla del matrimoni de Francesc Puñet Martí i Maria Gassó Ferratges), Maria Puñet Gassó es va casar amb Pere Ferrando Alsina²⁷ i van tenir les tres “Orioles”: Maria, Carme i Teresa Ferrando Puñet. Els pares tenien una pastisseria i forn de pa, al carrer (actualment) de Francesc Riba i Mestre núm. 10²⁸.

LA PRIMERA ORIOLA: MARIA FERRANDO PUÑET

Maria “Marieta” Ferrando Puñet, li direm la “primera Oriola”²⁹ (deuria néixer cap al 1842), es va casar amb Salvador Escoda Pujol³⁰. Deuria néixer cap al 1850. Era pagès. Van tenir la Concepció, Pepeta³¹ (deuria néixer cap al 1880), Salvador³² (deuria néixer cap al 1882), Josep i Marieta³³ (deuria néixer cap al 1888) Escoda Ferrando.

Concepció Escoda Ferrando, coneguda com “Ció la pastissera”, es va casar amb Anton Alsina Martí³⁴ (deuria néixer cap al 1872) i van tenir la Maria³⁵ (1908), l'Anton³⁶ (1907) i la Carme³⁷ anomenada “Carmeta” –eren bessons- (1910), i Lola Alsina Escoda.

Aquesta última, la Lola Alsina Escoda era mestra. Es va casar amb Narcís Simón (de Girona).

Carrer Bisbe Macià núm. 19

²³ “Estudi onomàstic de la vila de Mont-roig del Camp” de Ferran Jové Hortonedà (Ajuntament de Mont-roig del Camp, 1999), pàg. 292.

²⁴ També com “ca l'Antonet carreter”. “Estudi onomàstic de la vila de Mont-roig del Camp” de Ferran Jové Hortonedà (Ajuntament de Mont-roig del Camp, 1999), pàg. 448.

²⁵ En el cens electoral de 1894 consta que té 54 anys i que era pagès.

²⁶ Segons el llibre “El indicador general de la província de Tarragona” de Sunyer de Bofarull. Citat en el llibre “Notícies històriques de Mont-roig del Camp” de Baptista Nogués Grifoll (Quaderns de la Pixerota, 2017), pàg. 195.

²⁷ Els seus pares eren Josep Ferrando i Teresa Alsina. També varen tenir Josep Ferrando Alsina.; deuria néixer cap al 1815 (en el cens de 1894 consta que té 79 anys).

²⁸ Aleshores era el carrer Major núm. 57.

²⁹ En el Cens de 1934 consta que té 92 anys.

³⁰ El trobem en el Cens electoral de 1894, diu que té 44 anys, viu al carrer Major núm. 43 i és propietari. En el del 1920 consta al carrer Nou núm. 41.

³¹ El cens electoral de 1934 diu que té 54 anys i viu al carrer d'Amunt núm. 51.

³² El cens electoral de 1911 diu que té 29 anys i viu al carrer Nou núm. 41.

³³ El cens electoral de 1934 diu que té 46 anys i viu al carrer d'Amunt núm. 30.

³⁴ El cens electoral de 1920 diu que té 48 anys i viu al carrer Major núm. 57. És aquella pastisseria i forn de pa de l'actual carrer Francesc Riba i Mestre núm. 10.

³⁵ El cens electoral de 1934 diu que té 24 anys i viu al carrer d'Amunt núm. 51.

³⁶ El cens electoral de 1945 diu que té 38 anys.

³⁷ El cens electoral de 1951 diu que té 43 anys i viu al carrer Bisbe Macià núm. 23 (actual núm. 19).

Anton Alsina Escoda es va casar amb Anna Compte Freixas³⁸ (deuria néixer cap al 1910) i van tenir dos fills: Anton Alsina Compte i l'Albert Alsina Compte.

Anton Alsina Martí, l' "Anton del pa", va deixar totes les propietats al seu fill Anton Alsina Escoda. A les altres, Carme, Maria i Lola, sols el que els corresponia per l'anomenada "legítima"³⁹. Anton Alsina Escoda també es va quedar el forn del carrer (actual) Francesc Riba i Mestre núm. 10. Però aquella casa (i el forn) eren propietat realment de Ferran Ramon Ferrando (la seva mare era Carme Ferrando Puñet, la "segona Oriola"), cosí germà del pare de l'Anton Alsina Escoda. Ho havia heretat del seu sogre, Pere Ramon Nogués, dit "Pere Pataret"⁴⁰. Aleshores, l'Anton Alsina Escoda, dit "l'Anton del pa" posarà un forn al carrer Major núm. 21.

Carme "Carmeta" Alsina Escoda es va casar amb Josep Roig Cabré (de Vilanova d'Escornalbou)⁴¹ i en segones núpcies amb Jaume Gutsens (de Valls).

Maria Alsina Escoda era mestra. Es va casar amb Joan Alabart Sancho⁴² (1897), de "cal Sancho", i van tenir la Rosita, l'Alejandro i la Maria "Sió" Alabart Alsina.

La seva filla Rosita Alabart Alsina⁴³ (1929) es va casar amb Albert Aragonès Taberner⁴⁴ (1927). Aquest, de "cal Fontà", era fill d'Enric Aragonès Barceló⁴⁵ (deuria néixer cap al 1899) i Guadalupe Taberner Riba. L'Enric Aragonès Barceló fou advocat a Reus. La seva esposa era filla del general

Davant: Joan Alabart Sancho i Maria Alsina Escoda
Darrera: els fills, Rosita, Alexandre i Ció

Rosita Alabart Alsina
i Albert Aragonès Taberner

³⁸ El cens electoral de 1934 diu que té 24 anys i viu al carrer Major núm. 21.

³⁹ La "legítima", a Catalunya, és la quarta part del valor de l'herència. Es reparteix entre la resta dels fills.

⁴⁰ Explicava Fernando Ramon Moliner, fill de Ferran Ramon Ferrando: "El 1941, un cop mort l'avi "Pataret" (1936), al pare li va tocar en herència la casa de Mont-roig. Amb el que li van donar per la venda va comprar aquesta Pobra...". Aquesta és la "Pobla Oriola". La citació és del text "De la costa de l'Oriola a Maria Moliner" del llibre "Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 582.

⁴¹ En el cens de Vilanova de 1930 diu que té 28 anys; deuria néixer el 1902.

⁴² El cens electoral de 1930 diu que té 32 anys.

⁴³ El cens electoral de 1951 diu que té 21 anys i viu al carrer del Bisbe Macià núm. 23 (actual núm. 19).

⁴⁴ El cens electoral de 1955 diu que té 28 anys i viu al carrer de "Calvo Sotelo" (carrer Nou) núm. 18. És a "cal Fontà".

⁴⁵ El cens electoral de 1930 diu que té 31 anys, que viu al carrer Nou núm. 18 i que és advocat.

Toribio Taberner Lázaro residia a Tarragona. Es va casar a “cal Munté” Magdalena Riba Munté). Van tenir 5 fills: Guadalupe, Ángeles, Carmen, Faustino i Roque Taberner Riba.

Toribio Taberner Lázaro era de Sigüenza (Guadalajara). Tenia la casa pairal a la plaça de la catedral. L’Albert Aragonès Taberner, el seu net i marit de la Rosita Alabart Alsina, hi havia anat algun cop quan era petit.

L’Albert Aragonès Taberner fou durant molts anys director de la sucursal de la “Caixa de Tarragona” a Mont-roig. El matrimoni d’Albert Aragonès Taberner i Rosita Alabart

Alsina van tenir tres filles: Enriqueta (1964), Judith (1966) i Esther (1966). Les dues últimes, bessones.

El matrimoni d’Enric Aragonès Barceló i Guadalupe Taberner Riba, a més de l’Albert, van tenir dos fills més: el Josep i el Ricard Aragonès Taberner. El Josep Aragonès Taberner es va casar amb l’Elisa Benaiges Freixas, neboda del mestre “Freinet” Antoni Benaiges Nogués, assassinat el 19 de juliol de 1936 a Briviesca (Burgos)⁴⁶. Ricard Aragonès Taberner es va casar amb Montserrat Pascual Cabré. Curiosament, la Rosita Alabart Alsina i l’Elisa Benaiges Freixas, que es van casar amb els germans Albert i Josep Aragonès Taberner, eren amigues des de petites. Van festejar alhora.

Carrer Nou núm. 18

La Rosita Alabart Alsina fou mestra de xiquetes a Vilanova d’Escornalbou del 1953 al 1967. Aleshores, com a mestra de xiquets hi havia el mont-roigenc Jaume Aragonès, de “ca la Vilara”. Posteriorment, la Rosita Alabart Alsina ho fou de Mont-roig, del 1968 al 1989; quan va fer 60 anys es va jubilar. Els dos primers cursos a Mont-roig eren una permuta amb una altra mestra. Aleshores, el director era el mestre Lluís Roig Gavaldà. Quan aquest es va jubilar, en fou Rosend Clarina Prous (1975-1984) i després la Rosita Alabart (1985-1989). Fou la primera dona directora a Mont-roig.

Els primers anys que fou mestra a Vilanova d’Escornalbou (del 1953 al 1956) hi anava caminant. Les xiquetes anaven a escola a partir dels quatre anys. El darrer any, 1956, la Rosita Alabart Alsina anava a Vilanova amb el Biscuter⁴⁷ que s’havia acabat de comprar mossèn Josep Munté Ferrando, aleshores rector de Vilanova. Aquest mossèn era fill de l’Hermenegildo Munté Vernet i Teresa Ferrando Puñet (la “tercera Oriola”).

Explica la Rosita Alabart Alsina que en aquella època l’alcalde de Vilanova era Rafael Dalmau Dalmau. El seu pare, Joan Baptista Dalmau Fraga, des del 1952, era el

⁴⁶ Vegeu el text “Antoni Benaiges Nogués: un mestre mont-roigenc assassinat el 1936” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019).

⁴⁷ Era un microcotxe de l’època. S’havia començat a comercialitzar a Espanya el 1953. Es pot dir que era la mínima expressió d’un cotxe. Tenia la carrosseria d’alumini. No tenia portes, ni finestres, sense capota. No tenia marxa enrere i s’arrencava amb un tirador.

concessionari dels cotxes de línia entre Mont-roig, Reus i Tarragona. Cap a finals dels anys cinquanta ho serà el seu fill.

Havíem dit que el matrimoni de Joan Alabart Sancho i la Maria Alsina Escoda també havia tingut com a fills l'Alejandro Alabart Alsina⁴⁸ (1930) i Maria "Ció" Alabart Alsina (1935).

El primer, Alejandro Alabart Alsina es va casar amb Pepita Josa Gil⁴⁹ (deuria néixer cap al 1933) de "ca l'Amadeu" i van tenir: l'Amadeu⁵⁰ (1965), Joan (1967) i Josep Maria "Pepe"⁵¹ (1968) Alabart Josa.

La segona, Maria "Ció" Alabart Alsina es va casar amb Manuel Bargalló Escoda⁵². Van tenir el Manuel (1961), Maria (1963), Núria (1969) i Marçal (1974) Bargalló Alabart.

**Joan Alabart Sancho
i Maria Alsina Escoda**

Ara anem una mica enrere. Havíem dit que una de les netes de Maria Ferrando Puñet, la "primera Oriola", Maria Alsina Escoda (mare, entre d'altres, de Rosita Alabart Alsina), s'havia casat amb Joan Alabart Sancho, l'hereu de "cal Sancho". Els pares d'aquest eren Alejandro Alabart Rius⁵³ (deuria néixer cap al 1873) i Rosa Sancho Vandellós (1867-1960)⁵⁴. A més del Joan, van tenir l'Alejandro⁵⁵, el Josep⁵⁶ i la Rosita⁵⁷ Alabart Sancho.

Tant l'Alejandro Alabart Rius, com el seu fill Joan Alabart Sancho, eren persones significades del carlisme a Mont-roig, del Centre Legitimista, també conegut com Casino de Dalt⁵⁸.

⁴⁸ El cens electoral de 1955 diu que té 25 anys, viu al carrer del Bisbe Macià núm. 23 (actual núm. 19).

⁴⁹ El cens electoral de 1955 diu que té 22 anys. Sobre Pepita Josa Gil i la seva nissaga vegeu el text "La nissaga dels Rom (2): els Rom de Vilanova" publicat a "**Ressò mont-roigenc**" el 24-09-2021. Pepita Josa Gil era cosina germana del "savi mont-roigenc" Jaume Josa Llorca; vegeu el text "Jaume Josa, un savi mont-roigenc (1945-2012)" del llibre "Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 635.

⁵⁰ Casat amb Anna Ferrando.

⁵¹ Casat amb Elisabet Alguero.

⁵² El cens electoral de 1955 diu que té 22 anys. Deuria néixer cap al 1933.

⁵³ El cens electoral de 1920 diu que té 47 anys, viu al carrer del Bisbe Macià núm. 23 (actual núm. 19).

⁵⁴ Un germà d'aquesta, Bonaventura Sancho Vandellós, era metge a Masriudoms. Segons el "Anuario Bailly" ("Anuario del comercio, de la industria, de la magistratura y de la administración") de 1910, el jutge era Bonaventura Sancho. Al cens de Mont-roig de 1911 hi consta com Bonaventura Sancho Vandellós, de quaranta-set anys, que vivia al carrer del Bisbe Macià núm. 23 (actual núm. 19) i que era metge.

⁵⁵ Va morir el 1950.

⁵⁶ Va morir el 1989.

⁵⁷ Va morir el 1968.

⁵⁸ Vegeu el text "Centre Legitimista (El Casino de Dalt)" del llibre "Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 237.

Troblem el Joan Alabart Sancho a la candidatura perdedora de les eleccions per la renovació de la junta del Centre Legitimista del 23 de desembre de 1923⁵⁹. Però sortiria escollit, com a president, en la següent renovació (8 desembre de 1924)⁶⁰.

L'esposa de Joan Alabart Sancho, Maria Alsina Escoda, havíem comentat que fou mestre a Flix abans de la Guerra Civil (1936-1939). He trobat una citació sobre Joan Alabart Sancho a Flix, d'aquest període. En el text "La Falange de Flix: aspectes socioeconòmics i polítics (1938-1965)" de Josep Sánchez Cervelló del llibre "Franquisme a les comarques tarragonines"⁶¹, esmenta que com a conseqüència del fracàs de l'aixecament militar de Barcelona es van produir importants represàlies en aquella població. Hi varen haver 18 assassinats, principalment catòlics; dels quals dos eren capellans. Molts eren carlins. També es va saquejar l'església i es va prohibir el culte. Quan el 30 de març de 1938 era imminent l'entrada de l'exèrcit de Franco a Flix, els responsables republicans van abandonar la població. L'exèrcit "nacional" entraria el 4 d'abril. Llavors es va convocar una reunió a l'Ajuntament entre els que havien quedat. "*Salieron los nombres para formar una comisión gestora de cuatro señores para que de momento orientaran la vida de la población. Salieron en seguida tres nombres que fueron los de D. José Mestres Carranza, D. Juan Alabart Sancho y D. Maximinio Prada Ortiz...*"⁶². Afegeix que Francisco Sanjuan Fortuny, el cap de la Falange de Flix, es va proposar ell mateix. Diu que aquests quatre ho van ser "*por elección entre la población de orden*".

Joan Alabart Sancho aviat deuria tornar a Mont-roig, doncs el trobem com un dels "gestores" del nou Ajuntament de Mont-roig al acabar la Guerra Civil (12 de maig de 1940). El nou alcalde seria Santiago Savall Gassó, de "cal Mio" (el trobarem esmentat més endavant). En el nou Ajuntament que es formarà el 17 de juliol de 1940 surt citat com "Encargado matadero y Plaza del Mercado", "Encargado Guarda de campo" i "Gobernación" (en aquest cas, compartint-ho amb Josep Ramon Ferré; també el trobarem més endavant). L'equip de govern d'aquest Ajuntament ho fou fins al 10 de novembre de 1942.

També trobem en Joan Alabart Sancho entre els signants d'un manifest que es va repartir per les cases de Mont-roig esperonant a l'inici de les obres per acabar l'església nova (15 de març de 1945). Era un dels membres de la junta d'administradors de l'obra⁶³.

El matrimoni d'Alejandro Alabart Rius i Rosa Vandellós, a més del Joan Alabart Sancho (que acabem de veure) també varen tenir a l'Alejandro, Josep i Rosita Alabart Sancho.

⁵⁹ Vegeu el text "Centre Legitimista (El Casino de Dalt)" del llibre "Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 253.

⁶⁰ Vegeu el text "Centre Legitimista (El Casino de Dalt)" del llibre "Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 254.

⁶¹ De diversos autors, del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona (publicat per la Universitat Rovira i Virgili, 2019).

⁶² Diu que aquest text procedeix del llibre "25 Años de labor 1938-1963. Un cuarto de siglo de paz prosperidad" (Ayuntamiento de Flix, 1964), pàg. 72.

⁶³ "Notícies històriques de Mont-roig del Camp" de Baptista Nogués Grifoll (Quaderns de la Pixerota, 2017), pàg. 134.

Centrem-nos ara en el fill gran, Alejandro Alabart Sancho. Aquest era mestre. El trobem a la “Gaceta de Madrid”, del 7 de desembre de 1917, en la relació de mestres que estan en disposició de ser assignats a una població. “La Publicidad”, del 8 de juny de 1918, diu que era un dels cinc opositors aprovats per ocupar plaça a la província de Lleida.

També el trobem a la relació d’antics alumnes de l’escola graduada de Mont-roig en l’homenatge al mestre Emili Soler (març de 1918). Aquest fou, juntament amb Agustí Sardà Llaberia els que varen aconseguir les “escoles noves”; estaven als baixos de l’actual Casa de Cultura Agustí Sardà⁶⁴. Llegim a les memòries d’Emili Soler: “L’homenatge va tenir lloc... sis anys després d’haver marxat de Mont-roig. A la població continuava la divisió de liberals i carlins...”. Els seus antics alumnes li van dedicar un “Álbum de gratitud al ilustre señor don Emilio Soler y Fors”. El propi Emili Soler, a les memòries, destaca alguns d’aquells alumnes: “Vicenç Vandellós⁶⁵ (*que*) és mestre per oposició de Barcelona. S’ha especialitzat en els estudis psiquiàtrics... El pare Boronat⁶⁶, escolapi... És actualment rector de l’Escola Pia de la ciutat de Granollers. Antoni Martí Bages, dedicat al comerç, va ser alcalde de Reus... També signaren l’àlbum Alejandro Alabart i Josep Rovira, els dos mestres per oposició...”⁶⁷.

Alejandro Alabart Sancho, el 10 de desembre de 1924, a la publicació “Escuela Moderna” surt assignat a Sallent (Barcelona). La Rosita Alabart Alsina, la seva neboda, una altra mestra (n’hi ha un grapat en aquesta família), em transmet un comentari d’algú de Sallent: “Era un gran mestre”. Allí es va casar amb Àngela Fradera Branda.

Em sorprèn trobar-lo com a mestre de la tècnica Freinet en el llibre “Freinet en España (1926-1939). Escuela popular, historia y pedagogía” de J. L. Hernández Huerta (Castilla ediciones, 2012). No en tenia constància. Tenim dos mestres mont-roigencs de la tècnica “Freinet”: el ja prou conegut Antoni Benaiges Nogués⁶⁸ i l’Alejandro Alabart Sancho. Ambdós són coetanis. Deurien coincidir a l’escola del poble. També tenien unes famílies amb prou membres dedicats a la pedagogia. En el cas de l’Antoni Benaiges Nogués, eren les filles d’Agustí Sardà i Llaberia i els “Nogués Sardà”. Es deurien conèixer? Tenien coneixement de les seves respectives trajectòries?

Sabem que l’Alejandro Alabart Sancho era director de l’Escola Graduada de Sallent; ho va publicar “Escuela Moderna” (17 de febrer de 1932). A “El Diluvio”, del 19 d’abril de 1934, en una crònica de Sallent s’esmenta que s’havia fet un acte per commemorar el tercer aniversari de la proclamació de la Segona República, on hi va participar el conseller de cultura de la Generalitat Ventura Gassol (per cert, de la Selva del Camp). Els parlaments els van iniciar l’alcalde de Sallent i el mestre mont-roigenc. A “El Diluvio”, del 13 de març de 1936, també el trobem citat entre els visitants al President de la Generalitat Lluís Companys d’alguns càrrecs institucionals.

⁶⁴ Vegeu els textos “Agustí Sardà Llaberia: pedagog i republicà” i “Les escoles a Mont-roig: Emili Soler i Agustí Sardà... fins 1936” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 149 i 267.

⁶⁵ Vicenç Vandellós Ventosa va publicar el llibre “Nociones de psicometría y antropometría infantil” (Tarragona, 1920).

⁶⁶ És el Pare Pere Boronat i Aragonès (1901-1964).

⁶⁷ Vegeu el text “Les escoles a Mont-roig: Emili Soler i Agustí Sardà... fins 1936” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 295.

⁶⁸ Vegeu el text “Antoni Benaiges Nogués: un mestre mont-roigenc assassinat el 1936” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 317.

De la seva estada a Sallent he trobat una citació en el llibre “El maquis anarquista: de Tolouse a Barcelona por los Pirineos” de Ferrán Sánchez Agustí (Editorial Milenio, 2006). Parla de Josep Dot Arderiu: *“Hasta la primavera de 1934 Dot estuvo escolarizado y fue uno de aquellos afortunados alumnos que estrenaron en 1931 unas escuelas nacionales, modélicas y pioneras en su época, construidas por la Eléctrica Sallentina, sociedad local que revendía luz y fuerza pero que destinaba sus beneficios a fines filantrópicos. Su director de 1934 a 1936, el tarraconense Don Alejandro Alabart Sancho, cabo veterinario en la Guerra Civil, depurado después, intentó convencerle para que siguiera los estudios secundarios pero su familia no disponía de medios para costárselos...”*. Per aquest text sabem que fou “cabo veterinario” a la guerra.

En la documentació de la “Causa general de la revolución marxista en Barcelona y provincia (Sallent)” consta com un membre destacat d’Esquerra Republicana de Catalunya (ERC).

A l’inici del règim franquista, fou depurat. Surt entre el “Maestros sancionados” de la “Hoja oficial” de Barcelona, del 19 d’abril de 1940. Consta a l’apartat de *“trasladar fuera de las provincias catalanas, con prohibición de solicitar cargos vacantes durante un periodo de cinco años, e inhabilitación para el ejercicio de cargos directivos y de confianza en instituciones culturales y de enseñanza”*. La condemna serà per 5 anys. L’envien a la província de Burgos, allà passà gana i fred. Recordarem la dita popular de “passa més gana que un mestre d’escola”.

En el “Diario de Burgos”, del 18 d’abril de 1945, trobem Alejandro Alabart Sancho, que entre d’altres, obté un increment de sou a partir de l’1 de gener d’aquell any. Ara guanyaria 8.400 pessetes. El significatiu és saber que estava al poble de Santa Cruz de la Salceda. Aquest és un poble al sud de Burgos capital, prop d’Aranda de Duero.

Curiosament Antoni Benaiges Nogués també va anar destinat a la província de Burgos, a Bañuelos de Bureba; al nord-est de Burgos capital. Allà, a Briviesca, a tocar de Bañuelos, seria assassinat el 19 de juliol de 1936 pels falangistes. Aquestes dues poblacions estan a uns 140 quilòmetres. Bañuelos l’any 1930 tenia 192 habitants⁶⁹. A Santa Cruz de la Salceda, el 1940, n’eren 787⁷⁰. A Mont-roig el 1930 eren 2.374 habitants, i el 1940 n’eren 2.289.

Cap al 1948, Alejandro Alabart Sancho va tornar a Mont-roig mig malalt. Encara faria de mestre a Valls un parell d’anys. Va morir jove, el 1950.

Alejandro Alabart Sancho i Àngela Fradera Branda van tenir una filla: la Maria Rosa Alabart Fradera (1932). Aquesta, es va casar amb Pere Olivé Cabré⁷¹ (nascut el 1922) i van tenir 3 fills: Rosa⁷² (1960), Pere⁷³ (1962) i Alex⁷⁴ Olivé Alabart.

⁶⁹ El 2020 són 35.

⁷⁰ El 2002 són 140.

⁷¹ El cens electoral de 1955 diu que té 34 anys, viu al carrer “José Antonio” (actual avinguda de Reus) núm. 9.

⁷² Casada amb Jordi Ventura.

⁷³ Casat amb Cori Olivé Fauló, de “cal Patol”.

⁷⁴ Casat amb Rosa Maria Pellicer Figueras.

Un altre fill d'Alejandro Alabart Rius i Rosa Sancho Vandellós, i germà de l'anterior mestre Alejandro Alabart Sancho, és Josep Alabart Sancho. Aquest es va casar amb Josefa Rom Rom, dels Rom de "cal Nacra"⁷⁵. Van tenir Josep Maria Alabart Rom (1952). Aquest es va casar amb Carmen Rico Gámez (1955) i van tenir: Adrià (1988) i Laia Alabart Rico (1991). M'explicava la Rosita Alabart Alsina que a l'acabar la Guerra Civil va anar algun cop a la presó Model de Barcelona a visitar el seu oncle Josep Alabart Sancho i que, anteriorment, durant la Guerra Civil hi havia anat per veure son pare Joan Alabart Sancho. El pare d'aquests, Alejandro Alabart Rius, era un dels homes més importants del carlisme a Mont-roig, però no així un dels seus fills, Josep Alabart Sancho.

Josep Maria Alabart Rom, fill de Josep Alabart Sancho, m'ha passat informació resumida de la vida social i política del seu pare: *"Era pastisser. Fou un sindicalista d'un cert nom de la CNT. Tenia un salconduit firmat per en Juan Negrin (president del govern de la República del març de 1937 fins la fi de la Guerra Civil) per anar a inspeccionar tropes al front. Es va haver d'exiliar després de la Guerra Civil. Va estar empresonat als camps de Argelers i Sant Ciprien. Posteriorment a Marsella el van agafar els Alemanys i va tenir que treballar per la organització Todt⁷⁶. Va aconseguir fugir. Al tornar a Catalunya, va ser empresonat a la modelo amb nom fals. Va patir tortures. Finalment va agafar el traspàs d'una pastisseria del carrer de la Cera de Barcelona⁷⁷*. Acaba dient: *"Varen ser vides complicades"*.

M'ha arribat que era un rellevant pastisser. Entre d'altres, he trobat una citació seva a "El Diluvio. Diario republicano", del 13 de novembre de 1932, a la secció "Vida del trabajo": *"Se invita a todos los compañeros reposteros y pasteleros a la charla comentada que dará el compañero José Alabart el día 15 del actual, a las siete y media de la tarde, en el local del Sindicato del ramo de alimentación (Unión, número 88, principal), versando sobre el tema La evolución social del oficio"*.

El 1936 el republicà Josep Alabart Sancho va aconseguir treure de la presó Model de Barcelona al seu germà carlí Joan Alabart Sancho. A l'acabar la Guerra Civil, serà aquest darrer qui traurà el seu germà. Tenia un amic que estava relacionat amb el capità general de Catalunya.

Josep Alabart Sancho, en sortir de la presó va anar a viure a Mont-roig a "cal Sancho" (C/ del Bisbe Macià, 19). Aleshores coneixerà i es casarà amb la Josefa "Pepeta" Rom Rom, dels Rom de "cal Nacra".

La Rosita Alabart Sancho, germana dels anteriors Joan, Alejandro i Josep Alabart Sancho, i tieta de la meva informadora Rosita Alabart Alsina, el 18 de juliol de 1936, més una dona de "cal Ventureta"⁷⁸, van anar a salvar les relíquies de l'església (Vella). Les van amagar a "cal Sancho", darrere d'una paret; hi van posar un armari al davant.

⁷⁵ Vegeu el text "La nissaga dels Rom (4): els Rom de cal Nacra de Mont-roig" publicat a "Ressò mont-roigenc" el 22-10-2021.

⁷⁶ L'Organització Todt es va crear durant el període nazi d'Alemanya i depenia de l'exèrcit per realitzar els grans projectes de construccions militars, tant a Alemanya com a les zones ocupades. Utilitzaven com a mà d'obra, principalment, presoners de guerra i jueus.

⁷⁷ Pastisseria Canigó, carrer de la Cera núm. 28. Aquest traspàs l'he trobar a la "Gaceta municipal de Barcelona" del 8 de setembre de 1952.

⁷⁸ Dèiem que el "Ventureta" era en Bonaventura Grau Gili. Vivien l'un al costat de l'altre, al carrer del Bisbe Macià.

Per les informacions que he obtingut qui va fer la paret fou l'Anton Aguiló Parés⁷⁹. Aquest mateix la va enderrocar el 1939 per poder recuperar les relíquies.

CAL FONTÀ I EL CARRASCLET (UN POSSIBLE ASCENDENT)

Dèiem que els sogres de la Rosita Alabart Alsina eren Enric Aragonès Barceló i Guadalupe Taberner Riba, i que el primer era de “cal Fontà”.

“Cal Fontà” també era una de les famílies rellevants carlines. Així consta en el llibre “Guspines (de la història de Mont-roig)”. Entre els 20 homes que s'esmenten com els “més representatius de les dues branques del carlisme a Mont-roig” hi ha “el vell Josep Aragonès i tots els seus fills (“germans Fontà”)⁸⁰. Aquests són: Josep Aragonès Pallàs i els seus fills, Enric i Honest Aragonès Barceló⁸¹ (deuria néixer cap al 1890).

Entre els altres, cal citar, relacionats amb aquest text (i que els anirem trobant) a: Pere Ramon Nogués (dit “Pere Pataret”), Bonaventura Gran Gili (dit “Ventureta”), Joaquim Puñet Gassò (dit “Negre de l'Oriola” o “Moreno”)⁸², Miquel Pellicer Savall (de “cal Panyero”), el “Sancho” (aquest deu ser Bonaventura Sancho Vandellós⁸³, deuria néixer cap al 1864; la seva germana era Rosa Sancho Vandellós, casada amb Alejandro Alabart Rius) i Damià Tost Puñet (dit “Petroli”, germà de la meva àvia paterna Teresa Tost Puñet, casada amb Miquel Martí Aragonès, de “cal Panadero”).

Anem ara a seguir aquesta branca de “cal Fontà”. Els pares d'Enric Aragonès Barceló eren Josep Aragonès Pallàs⁸⁴ (deuria néixer cap al 1859) i Magdalena Barceló Alerany (de Capçanes).

Els pares de Josep Aragonès Pallàs⁸⁵ (deuria néixer cap al 1818) eren Joan Aragonès Pallàs i Maria Pallàs Aragonès (de Garcia).

Els pares de Joan Aragonès Pallàs eren Jaume Aragonès Compte i Teresa Pallàs (de García). Es van casar el 1817.

Els pares de Jaume Aragonès Compte eren Jaume Aragonès Bargalló i Maria Compte Alerany (de Torroja).

Els pares de Jaume Aragonès Bargalló eren Joan Aragonès (de Les Voltes) i Rosa Bargalló Ramon. Es van casar el 1764.

Els pares de Rosa Bargalló Ramon eren Jaume Bargalló Hortonedà i Maria Ramon (de l'Arbocet).

⁷⁹ En el cens electoral de 1934 consta que té 30 anys (deuria néixer cap al 1904), era del comerç i vivia al carrer d'Agustí Sardà núm. 12.

⁸⁰ “Guspines (de la història de Mont-roig)” de Francesc Rom Serra i Martí Rom (Edicions Marré / Associació de Veïns Muntanya Roja, 2010), pàg. 69.

⁸¹ El cens electoral de 1920 diu que té 30 anys i viu al carrer “Nueva” núm. 79.

⁸² Era germà de Maria Puñet Gassó, mare de les tres “Orioles”.

⁸³ El cens electoral de 1894 diu que té 30 anys, viu a la Coma núm. 23.

⁸⁴ El cens electoral de 1894 diu que té 35 anys, viu al carrer “Nueva” núm. 79.

⁸⁵ El cens electoral de 1894 diu que té 76 anys, viu al carrer “Nueva” núm. 79.

Els pares de Jaume Bargalló Hortonedada eren Jaume Bargalló Frontà i Rosa Hortonedada (de Riudecanyes). Aquest Jaume Bargalló Frontà se'l coneixia com "Fontà" (sense la erra).

Els pares de Jaume Bargalló Frontà eren Miquel Bargalló i Maria Fontrà, els dos de l'Arbocet.

Anem enrere. Dèiem que els sogres de la Rosita Alabart Alsina eren Enric Aragonès Barceló i Guadalupe Taberner Riba. I que els pares del primer eren Josep Aragonès Pallàs i Magdalena Barceló Alerany (de Capçanes).

Sembla que un ascendent de Magdalena Barceló Alerany (de Capçanes) era el dit "Carrasclet"⁸⁶, Pere Joan Barceló Anguera (Capçanes, 1682- Breisach, Alemanya, 1743). Aquest, fou un austriacista que va lluitar a la Guerra de Successió des del 1705. Amb la derrota el 1714 i la victòria del Borbó Felip V, primer va retornar a Marçà però poc temps després s'amaga a la Serra de Llaberia, on amb una partida d'homes es dedica a assaltar combois que passaven per les comarques veïnes. Fins i tot, el 1719 intenta conquerir Valls i Reus. Assetjat per les tropes borbòniques li cal anar al Pallars i refugiar-se al Rosselló. Finalment, el 1720, s'exilià a Viena on l'emperador Carles VI li va atorgar el grau de coronel. Participa en diverses campanyes militars i el 1743 va morir en un combat.

Sabem que els pares de Magdalena Barceló Alerany (de Capçanes) eren Pere Barceló Pinyol i Magdalena Alerany Serrat (de Gratallops). I que els pares del primer eren Abdó Barceló Castellví i Rosa Pinyol Borràs.

Pel que sabem, Magdalena Barceló Alerany (de Capçanes) va néixer al mateix mas que ho va fer Pere Joan Barceló Anguera ("Carrasclet"). Aquest es va casar, el 1708, amb Josepa Figueras Margalef (de Vandellós). I els seus pares eren Francesc Barceló Mallenga i Esperança Anguera.

MÉS DESCENDENTS DE LA PRIMERA ORIOLA

La "primera Oriola", Maria Ferrando Puñet s'havia casat amb Salvador Escoda Pujol i van tenir 5 fills: Concepció, Salvador, Pepeta, Josep i Marieta Escoda Ferrando. Acabem de veure els descendents de la primera: Concepció Escoda Ferrando. Ara continuarem amb la resta de germans.

Salvador Escoda Ferrando⁸⁷ (deuria néixer cap al 1882), era l'hereu. Es va casar amb Carme Boquera era de Masriudoms (Vandellós), de "cal Mistos" i era mestre. Van tenir l'Angelina i l'Octavi Escoda Boquera. Salvador Escoda Ferrando es dedicava al comerç; comprava ametlles, garrofes... venia productes per als pagesos, adobs... Tenia un camió per anar a buscar aquestes mercaderies. El trobem per primer cop en un cens electoral de Vandellós el 1928.

⁸⁶ L'origen del renom "Carrasclet" el trobem en la professió del pare que era carboner de carrasques (alzines d'on produïen carbó).

⁸⁷ El cens electoral de 1911 diu que té 29 anys, viu al carrer Nou núm. 41.

Maria Ferrando Puñet, la “primera Oriola”, es trobava a Masriudoms quan a la Guerra Civil van matar el seu fill Salvador Escoda Ferrando. Els fills d’aquest, Angelina i Octavi Escoda Boquera, tenien respectivament catorze i onze anys. A la batalla de l’Ebre, les tropes comandades pel general Enrique Líster els van confiscar la casa.

He trobat una referència sobre l’Octavi Escoda Boquera. Baptista Nogués Grifoll, dit “Melitino”, escriu *“estaven obrint una sèquia pel pas de conducció d’aigua cap a la central nuclear de Vandellós i allí, al costat d’aquest barranc (Rifà), van aparèixer ossos humans. Octavi Escoda, de Masriudoms, ho comunicà al doctor Vilaseca i aquest efectuà visites en aquest jaciment, on hi recollí molts fragments de vasos ceràmics i d’altres materials que estan dipositats al Museu Arqueològic de Tarragona...”*⁸⁸.

L’Octavi Escoda Boquera es va casar amb Dolors Pujol Escoda⁸⁹ (1927). Aquesta era germana del farmacèutic Ramon Pujol Escoda⁹⁰ (1925). El matrimoni Octavi Escoda Boquera i Dolors Pujol Escoda van tenir 6 filles: M. Dolors, M. Àngels, Carmina, Montserrat, Glòria i Judit.

Continuem ara amb els altres fills del matrimoni de Salvador Escoda Pujol i Maria Ferrando Puñet (la “primera Oriola”); havíem vist els descendents de Concepció i Salvador Escoda Ferrando.

Pepeta Escoda Ferrando⁹¹ (deuria néixer cap al 1883) es va casar amb Miquel Alsina Mas⁹² (deuria néixer cap al 1882), de “cal Blau”. Van tenir la Maria i Concepció “Ció” Alsina Escoda. Aquests cognoms “Alsina Escoda” casualment es repeteixen en aquesta nissaga. És a dir dues germanes, Concepció i Pepeta Escoda Ferrando que es varen casar, respectivament, amb dos “Alsina”: Anton Alsina Martí i Miquel Alsina Mas. Els fills d’ambdues germanes seran “Alsina Escoda”.

Maria Alsina Escoda⁹³ (deuria néixer cap al 1902) seria mestre. Es quedaria soltera.

Concepció “Ció” Alsina Escoda⁹⁴ (deuria néixer cap al 1910) es va casar amb Josep Maria Mestre Boronat⁹⁵, era paleta (deuria néixer cap al 1909), i van tenir el Josep Maria Mestre Alsina. I en segones núpcies, amb Miquel Borràs, van tenir l’Anton i el Miquel Borràs Alsina.

Josep Escoda Ferrando, conegut com “Josepet”, va marxar a Amèrica a fer fortuna. Quan va tornar a Mont-roig es va casar amb Pepeta i van tenir un fill: Joan dit “Joanet

⁸⁸ “Notícies històriques de Mont-roig del Camp” de Baptista Nogués Grifoll (Quaderns de la Pixerota, 2017), pàg. 26. Ho cita del llibre “Reus y su entorno en la prehistoria” de Salvador Vilaseca (Associació d’Estudis Reusencs, 1973), pàg. 67.

⁸⁹ El cens electoral de 1951 diu que té 23 anys, viu al carrer Major núm. 35. En el de 1955 ja diu que viu al carrer “Fuente” núm. 7 (a l’actual “ca l’Octavi”).

⁹⁰ El cens electoral de 1951 diu que té 26 anys, viu al carrer Major núm. 35. En el cens de 1955 ja diu que viu al carrer “Caídos...” núm. 11 i curiosament a la seva professió posa “ferroviario” (en el paper original es deuria escriure “farmacéutico”, potser abreviadament, i li van canviar la professió).

⁹¹ El cens electoral de 1934 diu que té 51 anys, viu al carrer d’Amunt núm. 51.

⁹² El cens electoral de 1951 diu que té 51 anys, viu al carrer “Vázquez de Mella” (ara d’Amunt) núm. 51.

⁹³ El cens electoral de 1955 diu que té 53 anys, viu al carrer del Bisbe Macià núm. 23 (actual núm. 19).

⁹⁴ El cens electoral de 1955 diu que té 45 anys, viu al carrer del Calvari núm. 13.

⁹⁵ El cens electoral de 1934 diu que té 25 anys, viu al carrer de Sant Miquel núm. 19.

Boter”; era fuster i feia botes de vi que venia a la seva botiga. Aquest, es va casar amb Rosita Juncosa del Prasdip.

Marieta Escoda Ferrando⁹⁶ (deuria néixer cap al 1886) es va casar amb Ramon Ferrando Munté⁹⁷ i van tenir Ramon Ferrando Escoda⁹⁸ (deuria néixer cap al 1913), dit “Cutxó”. Aquest es va casar amb Miquela Vidiella Ferran⁹⁹ (deuria néixer cap al 1915), de cal “Feló”¹⁰⁰. Ara tenim un “Ferrando Escoda” i la seva mare era “Escoda Ferrando”.

⁹⁶ El cens electoral de 1955 diu que té 69 anys, viu al carrer del Calvari núm. 14.

⁹⁷ El cens electoral de 1934 diu que té 62 anys, viu al carrer “Vázquez de Mella” (ara d’Amunt) núm. 30.

⁹⁸ El cens electoral de 1955 diu que té 42 anys, viu al carrer del Calvari núm. 14.

⁹⁹ El cens electoral de 1955 diu que té 40 anys, viu al carrer del Calvari núm. 14.

¹⁰⁰ Aquesta denominació la va fer servir Ferran Jové Hortonedà en el seu llibre “Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp”, pàg. 248.